

KS. BOLESŁAW GUMIENIUK

Johann Sebastian Drey wobec aksjomatu 'extra ecclesiam nulla salus'

Wydana ostatnio deklaracja Kongregacji Wiary „Dominus Jesus”¹ raz jeszcze z jednej strony podkreśla jedyność i wyjątkowość całej zbawczej działalności Jezusa Chrystusa, a z drugiej strony wskazuje na specyficzną i zarazem unikatową rolę w dziele zbawiania, jaką Kościół Katolicki otrzymał od samego Jezusa Chrystusa. W kontekście tej ‘Deklaracji’ warto więc przypomnieć rozumienie aksjomatu „extra ecclesiam nulla salus” i sposób argumentowania za jego prawdziwością, jak to w ubiegłym wieku uczynił Johann Sebastian Drey² w jednym ze swoich artykułów *‘O zdaniu mówiącym o jedynym Kościele prowadzącym do zbawienia’*³.

¹ Deklaracja z dnia 06.08.2000 r., którą kard. Josef Ratzinger przedstawił w Watykanie dnia 05.09.2000. ‘Deklaracji’ tej towarzyszy ‘Nota’ Kongregacji Wiary, która wyjaśnia pojęcie ‘Kościoły siostrzane’ Por. Gültiger Episkopat und gültige Eucharistie. W: Die Tagespost. Nr 107 (7.9.2000) s. 5; por. również G.Horst. Was eine Schwesterkirche ist. Dokumente der Glaubenskongregation über die Einzigartigkeit Christi und der einen Kirche. W: Die Tagespost. Nr 106 (05.09.2000) s. 4.

² J. S. Drey urodził się 16.10.1777 w Killingen, zmarł 19.02.1853 r. w Tybindze. W 1801 otrzymał święcenia kapłańskie, od 1817 do 1846 r. był profesorem na uniwersytecie w Tybindze. Por. Geiselman, J. R. Drey. LThK. T. 3. Freiburg 1959 s. 573 n.

³ Drey. J. S. Über den Satz von der alleinseligmachenden Kirche. W: Geiselman. J. R. Geist des Christentums. Mainz 1940 s. 333-357. Dalej cytowany będzie jako Drey.

Artykuł ten miał wzmocnić pozycje katolików i równocześnie dostarczyć nowych argumentów, które, jak sam pisze, nie zostały jeszcze uwzględnione od ‘polemicznej wojny z 1817 r.’ między protestantami a katolikami. Artykułem tym chciał też Drey zachęcić „wykształconych i nauczających”⁴ do poszukiwania wspólnej drogi krytycznego dialogu między wyznaniem.

Najpierw na bazie biblijno – systematycznej ukazuje J. S. Drey prawdziwość aksjomatu ‘extra ecclesiam nulla salus’, aby następnie przytoczyć fakty historyczne, które wzmacniałyby jego argumentację.⁵

1. CO MÓWI PISMO ŚW. O ‘BYCIU ZBAWIONYM’?

‘Być zbawionym’ oznacza najpierw ‘być ocalonym, wybawionym, uratowanym lub uwolnionym’ od grzechu i jego przyczyn. „Porodzi Syna, któremu nadasz imię JEZUS. On bowiem zbawi swój lud od jego grzechów” (Mt 1,21). A św. Paweł mówi, że nauka Krzyża jest „mocą Bożą dla nas, którzy dostępujemy zbawienia” (1Kor 1,18).

Dalej, ‘być zbawionym’ oznacza ‘być ocalonym i uwolnionym’ od skutków moralnego zepsucia, które podlega sądowi Bożemu, a ten sąd nadejdzie nieuchronnie. Pismo św. mówi o tym bardzo wyraźnie: „Kto uwierzy i przyjmie chrzest, będzie zbawiony” (Mk 16,16). W tym wyrażeniu zawiera się również nadzieja przyszłego życia w Królestwie Bożym: „W nadziei bowiem już jesteśmy zbawieni. (...) Jeżeli jednak, nie oglądając, spodziewamy się czegoś, to z wytrwałością tego oczekujemy” (Rz 8,24n).⁶

2. BEZ WIARY W CHRYSYUSA NIKT NIE BĘDZIE ZBAWIONY

Zbawienie pochodzi wyłącznie od Boga. W Bożym planie zbawczym Jezus Chrystus jest tym, dzięki któremu dokonuje się zbawienie każdego człowieka. Warunkiem, jaki musi spełnić człowiek,

⁴ Tamże s. 355.

⁵ Por. tamże.

⁶ Por. tamże.

aby być zbawionym, jest wiara w Chrystusa. Wiara w Jezusa Chrystusa jest żądaniem samego Boga a zarazem warunkiem, z którym związane jest usprawiedliwienie z przebaczeniem grzechów, co w konsekwencji prowadzi do tego, że wypełniający to człowiek zostaje przyjęty przez Boga, staje się jego dzieckiem.

'Wiara w Chrystusa' jest więc po pierwsze wyrazem głębokiego przekonania, że Bóg wysłał swojego Syna, Jezusa Chrystusa, dla zbawienia świata. Po drugie 'wiara w Chrystusa' oznacza zaufanie w moc Chrystusa i jest źródłem zbawienia. W tym jednak nie wyczerpuje się treść 'wiary w Chrystusa' 'Pełnia tej wiary' przejawia się w przyjęciu wszystkich prawd i nauk, które Chrystus objawił i przez apostołów i ich następców dalej przekazuje wszystkim ludziom.⁷

Jednakże nikt nie może powiedzieć, że to sama 'wiara' czyni człowieka zbawionym. Wiara jest warunkiem i środkiem, dzięki której sam Bóg czyni człowieka zbawionym. Drey mocno podkreśla tę myśl, że tylko dzięki Panu Bogu można być zbawionym (*causa efficiens*)⁸. Ponieważ 'wiara' utożsamia się z człowiekiem, powstaje wrażenie, że to człowiek sam siebie zbawia, a nie Bóg.⁹ Nie 'wiara' sama z siebie, lecz wiara w Boga i Jezusa Chrystusa przynosi zbawienie. Nigdzie w Piśmie św. nie jest napisane, że „wiara daje zbawienie; ono mówi tylko: kto uwierzy, będzie zbawiony.”¹⁰

⁷ Dosłownie pisze Drey: „Der Glaube an Christus ist (...) die glaubensvolle Annahme aller Wahrheiten und Lehren, welche Christus in göttlichem Auftrage den Menschen verkündet hat und durch die Diener seines Wortes in der ganzen Welt verkünden läßt” Tamże s. 337.

⁸ Tamże s. 338.

⁹ W oryginale: „Der Mensch und sein Glaube sind Eins. Sagt man also: der Glaube mache selig; so sagt man in dieser Beziehung: der Mensch mache sich, und nicht Gott mache ihn selig.” Tamże s. 337.

¹⁰ Tamże s. 338. „Endlich sagt die Schrift nirgends, da- der Glaube selig mache; se sagt nur: wer glaubt, werde selig werden” Tamże.

3. POZA KOŚCIOŁEM CHRYSZTUSOWYM NIE MA ZBAWIENIA

Drey jest przekonany, że w takim samym znaczeniu jak o wierze, która staje się warunkiem i drogą do zbawienia, należy mówić również o Kościele Chrystusowym jako przynoszącym zbawienie.¹¹ Chociaż Drey rozróżnia między pierwszym i podstawowym warunkiem do zbawienia, jakim jest wiara, a równie podstawowym, ale jednak podrzędnym wierze warunkiem, jaki stanowi Kościół, to jednak uważa, że Pan Bóg domaga się, aby z wiary wyływała chęć przynależenia do Kościoła Chrystusowego.¹² Ta przynależność do Kościoła Chrystusowego jest tylko konsekwencją polecenia Chrystusowego danego apostołom: „Idźcie na cały świat i głoscie Ewangelię wszelkiemu stworzeniu. Kto uwierzy i przyjmie chrzest, będzie zbawiony” (Mk 16,16). To ‘czynienie ludzi z wszystkich narodów’ uczniami Chrystusa jest dla Drey’a koronnym dowodem na to, że przynależność do Kościoła jest warunkiem zbawienia. Z tym też wiąże się posłuszeństwo wobec Kościoła: „Jeśli nawet Kościoła nie posłucha, niech ci będzie jak poganin i celnik” (Mt 18,17). ‘Poganin i celnik’ to synonimy człowieka straconego, pozbawionego zbawienia.

Reasumując, można więc zacytować Drey’a: „Jeżeli wiara jest środkiem (‘warunkiem’ dod. autora), to Kościół jest środkiem do środka (‘warunkiem do warunku’ - dod. Autora), aby się zbawić”¹³.

4. KOŚCIÓŁ KATOLICKI A ZBAWIENIE

Jeżeli wiara prowadzi do zbawienia, to w tym samym znaczeniu Kościół Chrystusowy ma prawo nazywać się ‘prowadzącym do

¹¹ Drey pisze dosłownie: „Aus demselben Grund in derselben Beziehung, in welcher der christliche Glaube seligmachend genannt werden kann, kann auch die christliche Kirche so genannt werden” Tamże s. 338.

¹² „Eine gleiche Bedingung wie der Glaube, den Gott fordert, ist auch die Anschließung an die christliche Kirche” Tamże s. 339.

¹³ Tamże s. 339. W oryginale: „Wenn also der Glaube das Mittel ist, so ist die Kirche das Mittel zum Mittel, um selig zu werden”

zbawienia' Ale w odróżnieniu od innych chrześcijańskich Kościołów („im Gegensatz mit anderen christlichen Kirchenparteien”¹⁴) tylko Kościół Katolicki może uważać się za jedyną drogę do zbawienia („die alleinseligmachende”¹⁵).

I tutaj Drey powołuje się na fakty historyczne, które miały wzmocnić jego argumentację. Od Kościoła Katolickiego, który można nazwać 'rdzeniem', 'środkiem' czy 'centrum' całego chrześcijaństwa („Kern-Kirche”¹⁶), Kościoły chrześcijańskie (wyznania chrześcijańskie) otrzymywały i otrzymują praktycznie wszystko, gdyż co Drey mocno podkreślał, właśnie w tym 'rdzeniu- środku, centrum' chrześcijaństwa zachowana jest pełnia nauki Chrystusa.

Tworzące się w historii wyznania chrześcijańskie dzięki Kościołowi Katolickiemu poznały przede wszystkim samego Jezusa Chrystusa i temu 'Rdzeniowi' zawdzięczają nawet samą wiarę.¹⁷ Kościół Katolicki posiada Biblię (Pismo Św.), której kanon został utworzony właśnie w ramach jego refleksji teologicznej pod wpływem działania Ducha Św.. W rzeczywistości wyznania chrześcijańskie brały od Kościoła Katolickiego wszystko, na czym oparły swoją działalność, a więc urząd chrześcijański, hierarchię, chrzest, Eucharystię, świętowanie niedzieli, prawdy wiary, czy nawet historię chrześcijaństwa. Wyznania chrześcijańskie choć wybiórczo to jednak brały i biorą od Kościoła Katolickiego te elementy, które tworzą i pozwalają na ich działanie.

Reasumując, wolno więc powiedzieć, że Katolicyzm jest nieodłączną częścią całego chrześcijaństwa i Katolicyzm ukazuje człowiekowi najpewniejszą drogę do zbawienia.¹⁸

¹⁴ Tamże s. 340.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Tamże s. 346.

¹⁷ „Sie haben somit den Glauben selbst der katholischen Kirche (nebst Gott) zu verdanken.” Tamże s. 348.

¹⁸ Por. Tamże s. 340-348.

5. KTO BĘDZIE WIĘC ZBAWIONY?

Na końcu rozważań wolno więc postawić pytanie, czy ludzie, którzy nie należą do Kościoła Katolickiego, będą potępieni? Tak dalece nie idzie Drey w swojej argumentacji. Wprowadza tutaj rozróżnienie między ludźmi, którzy poznali Chrystusa, ale w Niego nie uwierzyli i wierzącymi w Chrystusa. W pierwszym wypadku ocena wydaje się prosta: „Kto nie uwierzył, ten będzie potępiony”¹⁹, gdyż „bez wiary w Chrystusa nikt nie będzie zbawiony”²⁰. Druga grupa ludzi, to ci, którzy uwierzyli w Chrystusa, ale do Kościoła Katolickiego nie należą. Ci ludzie wierzą i należą do Chrystusa. To, że znajdują się poza Kościołem Katolickim, nie jest ich winą, lecz tych, którzy „jako wykształceni i nauczający prowadzą lud”²¹. Za rozłamy i odchodzenia od tego ‘Rdzenia-Kościoła’ nie można obwiniać więc tych ludzi, którzy przecież wierzą w Chrystusa, gdyż wielu z nich nigdy nie miało okazji poznać swojego ‘starego Kościoła’ i nad nim poważniej się zastanowić. Przyczyną takiego stanu niezawinionej ‘niewiedzy’ często były i są: m.in. cały system wychowawczy z jego wyznaniowym nauczaniem religii, charakterystyczne dla danego wyznania tradycje, czy zwykłe ludzkie uprzedzenia.²²

J. S. Drey kończy swoją polemikę skierowaną do teologów protestanckich akcentem ‘wyciągniętej ręki’ Proponuje bowiem wspólne poszukiwania ideału religijnego. W tych poszukiwaniach ludzkość powinna dojść do wniosku, że ideałem wśród wszystkich religii jest chrześcijaństwo, natomiast ideałem wśród wyznań chrześcijańskich jest Katolicyzm.²³

¹⁹ Tamże s. 350.

²⁰ Tamże s. 352.

²¹ Tamże s. 355.

²² Por. tamże s. 335.

²³ Por. tamże s. 357.